

EMERIITPROFESSOR DR. RER. POL. MANFRED O. E. HENNIES
(10.09.1938 – 18.10.2019)
IN MEMORIAM

Manfred Oskar Eitel Hennies sündis Saksamaal Berlinis 10. septembril 1938 kondiitri-pagarmeistri pojana. Tema isa oli kondiitri- ja kohvimaja omanik ning kõrge kvalifikatsiooniga diplomeeritud pagarmeister. Perekond elas sama maja teisel korrusel.

Veebruaris 1958 lõpetas Manfred Berliini Tannenbergi Gümnaasiumi. Aastatel 1958–1964 oli ta Berliini Vaba Ülikooli Rahvamajandusõpetuse valdkonna üliõpilane. Veel enne stuudiumi lõpetamist diplomeeritud rahvamajanduse asjatundjana oli ta aastatel 1963–1969 professor dr Carl Föhli¹ teaduslikuks assistendiks Berliini Vaba Ülikooli (VÜ) Majanduspoliitika teooria instituudis. Alates aastast 1966 oli Manfred O. E. Hennies seotud Berliini VÜs ka õppetööga.

1969. aastal kaitses ta doktorikraadi (Dr. rer. Pol.) väitekirja teemal: „Majanduspoliitiliste eesmärgikogumite teostatavusest“. Sel perioodil avaldas ta koos oma doktoriväitekirja juhendajaga põhjaliku käsiraamatu.²

Dr. Manfred O. E. Hennies oli 1969–1977 Saksa Autotööstuse Liidu Rahvamajanduse plaanimise, tooraine ja väliskaubanduse osakonna juhataja. Sel ajal ilmus ka tema oluline raamat.³ Pärast oma tegevust tööstuse valdkonnas vahetas ta rahvamajandussektorit ja oli aastatel 1978–1986 Kaubandusliku Äri-tegevjuhtimise Haigekassade Liidu Hessenliidumaa liige.

Eelneva kõrval oli Dr. rer. pol. Manfred O. E. Hennies:

- alates aastast 1973 kuni 1986. aasta alguseni õppetööl Johann Wolfgang Goethe-nimelise Frankfurti Ülikooli (Main) majandusteaduskonnas, andes seal ainet „Makromajanduslik küberneetika“ ja

¹ Carl Föhl (2.08.1901–19.02.1973) oli saksa uuskeynesianismi oluline esindaja ja teda peetakse kaasaja majanduse ringlus-, konjunktuuri- ja ümberjaotamisteooria uuringute rajajaks. Lisaks rajas ta teooria, mis võimaldab ettevõtetel tarbijatele täielikku ettemaksu kasutada. Teda tunnustasid nii Joseph Schumpeter kui John Maynard Keynes. Ühtlasi peetakse teda ka nn saksa J. M. Keynes'iks (5.06.1883-21.04.1946), kes oli silmapaistev briti majandusteadlane ning kelle ideed ja teooriad muutsid makroökonoomika fundamentaalseid arusaamu ning valitsuste majanduspoliitikat.

² Föhl, Carl; Hennies, Manfred. Vermögensbildung in Arbeitnehmerhand, Schriftenreihe „Politik in unserer Zeit“, Band 2. Pfullingen 1966

³ Hennies, Manfred O. E. Das nicht so magische Polygon der Wirtschaftspolitik. Berlin 1971

- ajavahemikul 1981–1986 õpetas ta Wiesbadeni Valitsemise Rakendus-
üliskoolis õppeainet „Üldine majandusõpetus“.

Alates 15.02.1986 kutsuti Manfred Hennies Kieli Rakendusüliskooli Majandus-
valdkonda professoriks, kus ta õpetas ainet „Üldine rahvamajandusõpetus“.

Pärast üleminekut Kieli võttis ta kohe kuni aastani 1990, tuginedes oma kogemustele
avalikus sektoris, vastu vastutava liikme ameti Ettevõtetmajanduslike Rakendus-
üliskoolide Ühenduses.

Kieli Rakendusüliskooli kõrval õpetas ta Saksamaal:

- aastatel 1986–1997 veel Maini äärsel Frankfurti Pangandusakadeemias ja
Schleswig-Holsteini Majandusakadeemias, põhiliselt ainet „Üldine rahva-
majandusõpetus, arvestades pangandust“;
- ajavahemikul 1989–1991 Christian-Albrechtsi-nimelise Kieli Ülikooli
õigusteaduskonnas sealsetele juuraüliõpilastele ainet „Majandusteadus
juristidele“;
- aastatel 1997–2005 Rendsburgi Panganduse Ametiakadeemias ainet „Üldine
rahvamajandusõpetus, arvestades pangandust“;
- ka Lübecki Pangandusakadeemias.

Õppejõutegevuse kõrval Saksamaal pidas ta külalisloenguid ka teistes riikides:

- Ungaris, Budapestis (1990) ja
- alates 1991. aastast oli Manfred Hennies aeg-ajalt külalisõppejõuks Eestis,
seda nii Tallinnas, Tartus kui Pärnus.

Alguses olid loenguteemadeks „Majanduskordade transformatsiooni-siirdamise üldised
küsimused“, hiljem „Üldine majanduspoliitika, eriti rahapoliitika ja välismajandus“.
Õppejõutegevuse kõrval ilmus professor Manfred Hennies’i kolmeosaline õpikute sari.⁴

Nn blokk-loengutega „Majanduskordade transformatsioon, raha ja välismajandus“ oli
doktor Hennies ajavahemikus 1993–2000:

- lühiajaliselt külalisõppejõud ka Venemaal Moskva Riiklikus Rahandus-
akadeemias;
- F. Scorina-nimelises Gomeli Riiklikus Ülikoolis (Valgevene) ja
- Doni-äärses Rostovi Riiklikus Ülikoolis (Venemaa).

Sellele järgnesid aastatel 2000–2006 kahehädalased loengud Soomes, Vaasa
Ärimajanduse Instituudis (teemadeks: „Üldine ettevõtte- ja rahvamajandusõpetus
/alusõppena“ ning „Raha ja välismajandus /algõpetusena“).

⁴ Hennies, Manfred O. E. Allgemeine Volkswirtschaftslehre für Betriebswirte, Band 1: Grundlagen,
Wirtschaftsordnungen, Wirtschaftskreislauf, Agrarwirtschaft. Berlin 1987, 2003; ... Band 2:
Marktformen und Produktionplanung. Berlin 1987, 1998; ... Band 3: Geld, Konjunktur,
Außenwirtschaft, Wirtschaftswachstum und Verteilung. Berlin 1989, 2003;

M.R.: neid õpikuid ja muud majandusalast kirjandust on professor Henniesi poolt ka Eesti ja teiste
riikide ülikoolide raamatukogudele kingitud.

Professor dr. Manfred O. E. Hennies emeriteerus Kieli Rakendusülikoolis märtsis 2004, kuid kuni suvesemestri lõpuni 2010 võttis seal ikka veel eksameid vastu. Ka seejärel oli professor Hennies jätkuvalt aktiivne nii õpetamisel kui uurimustöös.

Koostöös allakirjutanuga ilmus 2017. aastal Hamburgis (Saksamaa LV) mahukas saksakeelne lühiaartiklite teaduskogumik-raamat.⁵ Lisaks ilmus ka professor Henniesi raamat.⁶

Väljapaistva panuse andis Manfred O. E. Hennies alates aastast 1996 igal aastal Eestis Värskas toimunud rahvusvahelise majanduspoliitika teaduskonverentsil osalejana-kaaskorraldajana ⁷ ning ka käesoleva teadusajakirja toimetuskolleegiumi liikmena (2007–2015) ja ühe olulise toimetajana (alates 2016). Ta on palju kordi kirjutanud meie ajakirjale sisuka, aga samas ka aktuaalseid majandusprobleeme tõstatava Sissejuhatuse ning teinud tänuväärset tööd meie konverentsi ja ajakirja tutvustamisel Saksamaal, Austrias ja Šveitsis. Manfred Hennies on osaliselt ka meie ajakirja nime ristiisa. Ajakirja suurepärase koostöö Berliini Teaduskirjastusega tekkis tänu Manfredi varasematele kontaktidele nimetatud kirjastusega.

Samuti on ta olnud tänuväärne külalisõppejõud nii Tallinna Tehnikaülikooli (TTÜ) majandusteaduskonnas kui Tartu Ülikooli (TÜ) majandusteaduskonnas, aga samuti TÜ Pärnu Kolledžis, büroos Mainor, külaline Eesti Raadios ja mujal Eestis. Aastal 2004 TÜ Pärnu Kolledži ees avatud skulptuuri „Päikesekell“ tegemist toetas heldelt ka Manfred O. E. Hennies.

Manfred, kes on rohkem kui kolmkümmend korda (sageli koos abikaasa Monika ja kord /1992/ ka tütre Bettinaga) Eestit külastanud, tundis suurepäraselt Eesti geograafiat, kultuuri ja ajalugu ning rohkelt muudki. Tal oli Eestis palju häid sõpru ja kolleege. Monika ja Manfred olid alati oodatud külalised allakirjutanu kodus Piritä-Kosel Tallinnas, metsatalus Lääne-Virumaal ja Pärnu korteris.

Augustis 1999, kui allakirjutanut 50 eluaastat täitus, viibisid Monika ja Manfred järjekordselt Eestis ning istutasid selle tähtpäeva puhul Kaasiku metsatalu vastrajatud pereparki ⁸ noore kuuse, mis on jõudsalt kasvanud ja tänaseks ca 12-13 meetri kõrgune. Ilus puu, mälestus Manfred'ist! Kevadel 2020 leiab selle kuuse lähedale kindlasti koha ka noor tamm – Manfred'i auks ja meenutusteks!

Aastal 2010 annetas Tartu Ülikooli Pärnu Kolledži tollane direktor (2009–2018) Henn Vallimäe meie Värskas toimunud konverentsi ajal professor dr Manfred O. E. Hennies'ile tulemusrikka koostöö eest kolledži „Kuldmärgi“ ning samal ajal anti talle

⁵ Hennies, Manfred O. E.; Raudjärvi, Matti. Internationale Gespräche über Wirtschaftspolitik im Rahmen einer Konferenzreihe in Estland. Norderstedt 2017, 133 lk.

⁶ Hennies, Manfred O. E. Wirtschaftspolitik im Kreislaufgeschehen. Norderstedt 2017, 257 lk.

⁷ Meie teaduskonverentsid Värskas olid kindlasti nendeks sündmusteks, kus Manfred leidis enesele palju sõpru ja tuttavaid nii Eesti kui teiste riikide ülikoolidest.

⁸ Nn perepark rajati allakirjutanu juubelipeo päeval sõprade poolt. Monikal ja Manfredil oli võimalik Eestisse tulla, Tallinnas, metsatalus ja mujal alles paar nädalat hiljem viibida.

ka Tartu Ülikooli rektori Alar Karise poolt allkirjastatud Tartu Ülikooli auaadress. Manfred oli väga tänulik nende tunnustuste eest.

Kui Eesti Vabariigi President Toomas Hendrik Ilves 2015. aasta mais riigivisiidil Saksamaa LV külastas ja Kielis viibis, oli ka emeritprofessor dr. rer. pol. Manfred O. E. Hennies Saksa riigi poolt vastuvõtule kutsutud ning tal oli võimalus meie presidendiga Eesti-Saksa ülikoolide vahelisest koostööst rääkida. See kohtumine ja vestlus rõõmustas mõlemat poolt.

2018. aasta septembris pühitses Manfred tagasihoidlikult oma 80. sünnipäeva.⁹ Allakirjutamul oli hea võimalus augustis-septembris (21.08 – 2.09.2018) teda ja Monika 't nende kodus Warderis külastada ning Manfred 'it juubeli puhul õnnitleda. Ühe päeva veetsime laevareisil ja Helgoland'i saarel, viibisime ka Eckernfördes, külastasime Manfredi tütre Bettina perekonda Frankfurt 'is (Main), olime imekaunis Limburgi linnas (seal abiellusid Monika ja Manfred) ja külas seal lähedal elaval Monika õe perel (Annemari ja Karl), Rendsburgis, Kielis jm. Kõik oli suurepärane.

Ka juunis 2019 külastas allakirjutanu koos oma ema Salme'ga Manfred'it ja tema abikaasa Monika't. Kõik koos külastasime mitmeid Schleswig-Holsteini Liidumaa linnu (Eckernförde, Friedrichstadt /seal oli tore laevareis linna kanalitel/, Kiel, Nortorf, Rendsburg) ja looduskauneid paiku (Schönberger Strand jmt). Oli ilus ja eriti emale kaunis ning meeldejääv reis. Samas kogesin, et Manfredi tervis oli ca aasta jooksul mõneti halvenenud ning ta lootis järgmisele operatsioonile.

Suurepärane aeg Saksamaal – 4.-11. juuni 2019 – see oli paraku meie viimane nn silmast-silma kohtumine – rõõmus taasnägemine Hamburgi lennujaamas, ühised jutud, söömaajad koduses talveaias, meenutused, väljasõidud, külastused-kohtumised, ajaveetmine Manfredi ja Monika suurepäraselt kujundatud koduaias, ka tulevikumõtted

Ta saatis koos Monikaga meid emaga lahkumisel ka Hamburgi lennujaama lennukile. Olime kõik kurvad. Hüvastijätt oli siiski optimistlik – kohtume peatselt jälle: Eestis konverentsil, puhkusel!? Saksamaal stažeerimisel, puhkusel!? Manfred'ile oli jäänud veel nädal ja neli kuud

Me vestlesime temaga küll veel korduvalt telefonitsi, kuid Manfred oli alati äärmiselt kurb. Siiski tundis ta alati huvi – kuidas edeneb meil järgmise konverentsi ettevalmistamine ning ajakirja koostamine. Samas õnnitles ta allakirjutanut südamlikult 70-juubeli puhul (5. august 2019). Minu isa Arvedi (Manfred kutsus teda papa'ks) kalmule Amblas ta aga kahjuks enam ei jõudnud. Küll oli aga Arved Manfredil Warderis külas 1995. aasta suve hakul kui allakirjutanu oma kolmekuulist stažeerimist Saksamaa ülikoolides (Kiel, Osnabrück, Paderborn) lõpetas ning seejärel isaga koos läbi Põhja-Saksamaa, Taani, Rootsi ja Soome nn puhkusereisina tagasi koju, Eestisse sõitsime (olin Manfredi asjatundliku nõu ja abiga VW-väikebussi ostonud).

⁹ Sel puhul on ajakirjas „Eesti majanduspoliitilised väitlused“ numbris 1-2/2018 eesti, saksa ja inglise keeles lk 101-110 asjakohane kirjutis avaldatud.

See, et rahvusvaheliselt kõrgelt hinnatud Elsevier-Scopus Nõukogu on meie ajakirja aktsepteerinud (e-kiri – 2. juunil 2019) ja tunnustanud ning et ajakiri-artiklid alates 2019. aastast nende andmebaasi kuuluvad (samuti seejärel ETISe tasemele 1.1 jõudmine¹⁰), on ka Manfredi tubli töö tulemus olnud. Kindlasti ta rõõmustas selle üle kui Scopus ka temale vastava e-kirja saatis (24.09.2019).

Kui meie ajakirja toimetajad 15. oktoobri 2019 pärastlõunal Tallinnas konverentsi ja ajakirja arenguid arutasid (vt ka lk 8 joonealune), ei osanud nad arvata, et sõbral ja välistoimetajal Manfred' il oli vähem kui kolm päeva veel elada jäänud ...

Paraku oli saatus karm ja 18. oktoobri hommikul 2019 lahkus emeriitprofessor dr. rer. pol. Manfred O. E. Hennies oma ilusas kodus Warderis, Dorfstrasse 29 (Warderi küla asub ca 30 km Kielist edelas).

Hüvastijätt lugupeetud emeriitprofessor dr. rer. pol. Manfred Oskar Eitel Hennies'iga toimus 1. novembril 2019 kell 14.00 (saksa aeg)¹¹ Saksamaa LVs Schleswig-Holsteini Liidumaal, tema kodupiirkonna keskuse Nortorf' i kesklinnas, vana kalmistu kaasaegses kabelis.

Avaras kabelis oli tooliridade ette paigutatud Manfredi põrm urniga ja suuremõtmeline foto-portree, paljud kaunid lilled ja linnid hüvastijättudega, taustaks kõlas vaikne muusika. Tunnisel tseremoonial peetud kõne oli paljuhõlmav, sisukas ja südamlük. Kõne keskel kõlas mõtisklev viis ühelt Manfredi saksa lemmiklauljalt, populaarselt Udo Lindenberg'ilt: „Hinter'm Horizont geht's weiter...“, lõppakordiks oli tenori, klassikatähe Andrea Bocelli esitus: „Time to say Goodbye“, itaalia keeles (sellised oli Manfredi soovid!).

Manfredit olid tulnud saatma tema lähedased, paljud sõbrad, naabrid, tuttavad, küla-rahvas. Teiste seas oli Manfredile austust avaldamas ka kolleeg, emeriitprofessor dr Armin Rohde Greifswaldi Ülikoolist, kes oli Manfred'iga pikka aega head koostööd teinud ning ka meie majanduspoliitika teaduskonverentsidel Eestis 20. korral osalenud.

Hüvastijätule järgnes koosviibimine Manfredi kodukülas Warderis, järveäärses suurepärases külaarestoranis „Zum Assmus“ (e. k.: „Assmuse juures“) ja hiljem lähedaste ringis Manfredi kodus.

Ka allakirjutanul oli au oma kauaaegse unustamatu sõbra ja kolleegi ärasaatmisel viibida¹², tema lähedastel, sõpradel ja kolleegidel leinas kätt suruda, neid tervitada, vestelda ja head Manfredit mälestada.

Kokkuvõttes – tseremoonia oli ilus, väarikas ja hinge minev!

Järgnev samuti – veelkordne Manfredi meenutamine ja paratamatuse tunnistamine ning samas – Elu läheb edasi ja Manfred jääb meiega!

* * *

¹⁰ ETIS – Eesti Teadusinfo Süsteem: teaduspublikatsioonide tase 1.1 on kõrgeim, mida on võimalik saavutada ja see on Eestis suhteliselt vähestel publikatsioonidel, sh sotsiaalteadustes ja majandusteaduses.

¹¹ Ka paljud Manfredi sõbrad Eestis süütasid samal ajal (kell 15.00, eesti aeg) küünlad tema mälestuseks! See oli allakirjutanu tagasihoidlik soov ja ettepanek.

¹² 3. novembri öösel, pärast teekonda Warder-Nortorf-Hamburg läbi Helsingi Tallinnasse, ja seejärel koju Piriita-Kosele tagasi jõudes, ootas ees hea sõbra ja venna Manfredi viimane kiri allakirjutanule:

„**Lebe wohl, mein lieber Bruder!** /eesti keeles: Ela hästi, mu kallis vend!/ – *Manfred*“

Prof dr. rer. Pol. Manfred Oskar Eitel Hennies'i tuhaga urn maeti perekonna kitsas ringis 7. novembril Oberurseli väikelinnas (Taunuse piirkond Kesk-Saksamaal) oma ema ja isa juurde sealsel kalmistul.

* * *

Manfred'it jäid leinama tema abikaasa Monika oma tütre Jasmin'iga, tütar Bettina ja Michael, tütar Sandra ning lapselapsed Laura ja Alicia, paljud sõbrad, kolleegid, naabrid ja tuttavad.

Samuti hulk sõpru, kolleege ja tuttavaid ka Eestist.

Oktoobris-novembris, 2019
Tallinnas, Pirita-Kosel

Puhka rahu, kallid sõber ja hea kolleeg!

Sinu Matti Raudjärv ja ema Salme (*mutti*),
Mari-Liis ja Julius Marcus

Sügava kurbusega mälestavad emeriitprofessor Manfred O. E. Hennies't sõbrad, kolleegid ja koostööpartnerid Eestist ning mujalt (Georgia, Saksamaa LV, Ungari, Venemaa jt):

- ajakirja toimetaja Üllas Ehrlich (TTÜ);
- ajakirja toimetaja Sulev Mäeltsemees (TTÜ);
- ajakirja toimetaja-konsultant Ruth Tammeorg (TÜ Ametiühing);
- tänane toimkondade (ajakiri ja konverents) sekretär Kaarin Birk (TTÜ raamatukogu);
- ajakirja toimetuskolleegiumi liige, paljude artiklite autor ja kaasautor ning alates 1999. aastast alates 20 korda meie konverentsidel (Värska, Jäneda) osaleja, pikaajaline koostööpartner emeriitprofessor dr Armin Rohde¹³ (Greifswaldi Ülikool, Saksamaa LV);
- ajakirja toimetuskolleegiumi liige, paljude artiklite autor ja kaasautor ning meie konverentsidel (Värska, Jäneda) rohkem kui 10-kordne osaleja, pikaajaline koostööpartner emeriitprofessor dr. Peter Friedrich (Müncheni Bundeswehri Ülikool, Saksamaa LV; TÜ);
- ajakirja toimetuskolleegiumi liige, paljude artiklite autor ja kaasautor ning meie konverentsidel (Värska) osaleja, pikaajaline koostööpartner emeriitprofessor dr Mart Sörg (TÜ);
- ajakirja toimetuskolleegiumi liige, mitmete artiklite autor ning meie konverentsidel (Värska) osaleja, emeriitprofessor dr Enno Langfeldt (Kieli Rakendusülikool, Saksamaa LV);

¹³ Professor Armin Rohde on ka allakirjutanule mitmel stažeerimisel Greifswaldi Ülikoolis alati nõu ja jõuga abiks olnud. Ta on ka TÜ Pärnu Kolledžile palju majandusalast kirjandust kinkinud. Ka Manfred O. E. Hennies kinkis TÜ Pärnu Kolledžile hulgaliselt õppekirjandust. Kõige selle eest neile veelkord palju tänu!

- ajakirja toimetuskolleegiumi liige, paljude artiklite autor ja kaasautor ning meie konverentsidel (Jänedal) osaleja, dr Klaus Schrader (Kieli Maailmamajanduse Instituut, Saksamaa LV);
- ajakirja toimetuskolleegiumi liige, meie konverentsidel osaleja (Jänedal), professor dr Irina Gogorishvili (Tbilisi Riiklik Ülikool, Georgia);
- ajakirja toimetuskolleegiumi liige, pikaajaline koostööpartner professor dr Stefan Okruch (Andrassy Gyula Budapesti saksakeelne Ülikool, Ungari);
- konverentside ja ajakirja toetaja, konverentsidel (Jänedal) osaleja ja mitmete artiklite autor professor dr Wolfgang Eibner (Jena Rakendusülikool, Saksamaa LV);
- konverentside ja ajakirja toetaja, konverentsidel (Jänedal) osaleja ja mitmete artiklite autor dr Claus-Friedrich Laaser (Kieli Maailmamajanduse Instituut, Saksamaa LV);
- ajakirja autorid ja retsensendid (aastatel 1984, 1994–2019);
- saksa keele tõlkija-tõlk Jänedal konverentsil – Toomas Metsis (vabakutseline; Tallinn-Merivälja);
- 2019. aastal juba 27. korda (sellest 20 korda Värskas ja seitsmendat korda Jänedal) toimunud rahvusvahelise majanduspoliitika-alase teaduskonverentsi korraldustoimkond;
- Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskonna kolleegid;
- Tartu Ülikooli majandusteaduskonna kolleegid;
- Tartu Ülikooli Pärnu Kolledži endine direktor (2009–2018) Henn Vallimäe (Tallinn; Muhu saar), kes on koos varalahkunud TÜ rektori (2012–2017) Volli Kalmuga meie ajakirja ja konverentside toetajad-tunnustajad olnud;
- ajakirja ja konverentsiga koostööd teinud kolleegid Tartu Ülikooli Pärnu Kolledžist;
- Värskas Sanatooriumi kollektiiv (juhataja Vello Saar, pearaamatupidaja Viktoria Laanelind, hotelli perenaine Kaja Linnus jt);
- sõbrad-tuttavad:
 - Terje Kaaret (Pärnu; varem ühing „Teadus“);
 - Hillar Kala (Tallinn, Tõrva; varem büroo „Mainor“);
 - Kaie Kerem (Tallinn-Mustamäe; varem TTÜ majandusteaduskond);
 - Tiina Kremann (Tartu-Annelinn; varem Tartu Linnavalitsus);
 - Ants Laos (Lääne-Virumaa, Haljala vald, Võsu; endine tootmisjuht ja mitmekordne minister, EOK liige);
 - Enn ja Margit Leppik (Tartumaa, Kambja vald, Ülenurme alevik; Enn – M. R. pinginaaber ja sõber Rakvere 1. Keskkooli / tänane Rakvere Gümnaasium / kuuendast klassist tänaseni; varem TÜ);
 - Eino ja Virve Loo (Tallinn, Pirita-Kose, M. R. naabrid aastast 1966);
 - Liivi Lukas ja Tiit Tammar (Rakvere; mõlemad Rakvere Muusikakool; Tiit – M. R. naaber Rakvere päevilt /1955–1965 ... , sõber siiani!);
 - Andres Mandre (Lääne-Virumaa, Tapa vald, Karkuse küla, Raja talu; M. R. naaber maakodus);
 - Juta Noorkõiv (Hiiumaa, Kärddla-Putkaste; varem Kärddla Gümnaasium);
 - Jaanus ja Natalja Palm (Järvamaa, Järva vald, Reinevere küla, Vanandiaugu talu; M. R. naaber naaberkülast);

- Priit Potisepp (Tallinn-Brüssel; varem, TTÜ üliõpilasena lõpetas majandusteaduskonna 1993/ üks õppeaasta vahepealseid õpinguid Kieli Rakendusülikoolis prof. dr. rer. pol. Manfred O. E. Henniesi jmt professorite juures /allakirjutanu soovitus/, hiljem Eesti Statistikaameti peadirektor /2004–2012/, praegu kolmandat aastat Eesti Vabariigi Rahandusministeeriumi rahandusdiplomaat Brüsselis);
 - Siiri Reiljan (Valga; varalahkunud kolleegi, sõbra ja meie ajakirja endise toimetaja, emeriitprofessor Janno Reiljani /elas 1951–2018/ lesk);
 - Helgi-Annika Reisenbuk (Harjumaa, Lääne-Harju vald, Keelva küla, Mardi talu; varem TTÜ majandusteaduskond);
 - Jaak Tamberg (Tallinn-Mustamäe; ka Laitse, Saue vald, Harjumaa; varem TTÜ majandusteaduskond);
 - Tiia Tiido /Teras/ (Tallinn, Piritä-Kose, M. R. naaber aastast 1966; varem Eesti Kontsert);
 - Tiit ja Epp Õim (Lääne-Virumaa, Haljala vald, Augu talu; M. R. sõber ülikooliajast; varem ENSV Teaduste Akadeemia Majanduse Instituut, ENSV Plaanikomitee, Liviko AS)
- rahvusvahelistel majanduspoliitika teaduskonverentsidel Värskas osalenud, kes Manfred'iga paljude aastate vältel kokku puutusid (sh varasemad toimkondade liikmed ja sekretärid, sh pikka aega meiega koostööd teinud Ülle Maidla /TÜ majandusteaduskond/), tema sisukaid ettekandeid ja tuliseid ning emotsionaalseid diskussioone kuulasid ning muidu temaga suhtlesid.

M. R.: Allakirjutanuna usun, et kindlasti on kõigile kohtumistest Manfred O. E. Hennies'iga igati meeldivad ja sõbralikud muljed-mälestused jäänud.

* * *

P.S.:

Novembris 2019 oleks möödunud 30 aastat Manfredi ja allakirjutanu esimesest kohtumisest-tutvumisest ja ligi paaritunnisest sõbralikust vestlusest Kielis, Kieli Rakendusülikooli majandusvaldkonna dekaani kabinetis¹⁴ (just oli Berliini müür langenud!) ning sellele järgnenud pikaajalisest ja suurepärasest sõprusest. Manfred oli väga heatahtlik ja toetav sõber ning südamlük inimene. Ta oli inimlik kolleeg. Ta oli tõeline härrasmees-džentelmen, arukas ja helde inimene.

¹⁴ Selle vestluse alusel järgnesid teised läbirääkimised ning sügisel 1990, kui Kieli Rakendusülikooli (Kieli RÜ) majanduse valdkonna-teaduskonna delegatsioon (14 inimest, professorid ja üliõpilased; sh ka Manfred O. E. Hennies) eesotsas dekaan Dieter W. P. Kaerger'iga Eestit, Tallinna Linnavalitsust (eestvedajaks Kieli Linnavalitsuse välissuhete juht ja Kieli RÜ professor Jürgen Spickhoff /Jürgen oli heades suhetes ka Eesti Vabariigi hilisema Presidendi Lennart Meri ja paljude eesti kirjanike ning kultuuritegelastega/) ja Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskonda külastas, sõlmiti Kieli RÜ majandusvaldkonna ja TTÜ majandusteaduskonna vahel koostööleping. Kieli RÜ poolt nimetati eestvedajaks-koordineerijaks professor Manfred O. E. Hennies, TTÜ poolt allakirjutanu. See lepingupõhine koostöö toimis seni, kuni allakirjutanu siirdus 1998. aasta sügisel tööle Tartu Ülikooli majandusteaduskonda. Sisuline inimestevaheline koostöö küll jätkus, kuid kitsamas ringis (eeskätt just Manfred'iga, aga ka mõnede tema lähedaste kolleegide ja sõpradega), kuid Eesti poolt esindas edaspidi paraku vaid Matti Raudjärv, aeg-ajalt lisandusid ka mõned inimesed TTÜ majandusteaduskonnast, TÜ majandusteaduskonnast ja TÜ Pärnu Kolledžist.

Manfred oli kui meie perekond Raudjärve liige, ta oli justkui minu vanem vend! Temagi kutsus mind oma vennaks (saksa keeles – „Bruder“; mõnikord nimetas ka – „Brüderchen“, eesti keeles – vennas, vennake) ja minu ema-isa – mutti-papa! Alati õnnitles ta neid sünnipäeva ning muude tähtpäevade-pühade puhul, ja ka vastupidi! (Manfredi vanemad ja vend on ammu lahkunud).

Allakirjutanu on siiralt tänulik sisuka ja heatahtliku sõpruse eest – on, mida mäletada! Lühike ühisartikkel, mis on meie ajakirja käesolevas numbris avaldatud, osutus kahjuks sõber Manfredi viimaseks teaduskirjutiseks! Ta osales küll enamikel nn Värska konverentsidel, kuid nn Jäneda konverentsidele ta paraku ei jõudnud, kuigi lootused olid järgmisele, 2020. aasta XXVIII rahvusvahelisele teaduskonverentsile pandud ... !

Lootsime veel koos Manfred'iga minu suitsusaunas vihelda, seejärel aias kamina ees istuda-vestelda ja üht-teist maitsvat pruukida ... ! Saun, ka soome saun, oli pea alati Eestit külastades üks tema lemmikkohti, samuti Lahemaa (sh Alja, Viru raba, Võsu-Käsmu, Palmse, Sagadi, Vihula, Karepa jt), Lääne-Eesti saared, Kagu-Eesti (sh Võru, Haanja, Värska, Seto talumuuseum, Piusa koopad, Taevaskoda jt), Haapsalu, Narva, Pärnu, Tartu, Viljandi, allakirjutanu Kaasiku metsatalu Lääne-Virumaal, Rakvere ja linnusevaremetega Vallimägi, Tallinn (sh eriti vanalinn oma arhitektuuri, tänavate, kohvikute, antiigipoodide ja inimestega), Pirita-Kose, Kloostrimets, Metsakalmistu, Peipsi, Keila-Joa, Jägala juga ja paljud teised kaunid kohad Eestimaal!

Justkui saatuse sõrmena tuleb võtta Manfredi juttu kui ta juba 10-20 aastat tagasi meie ühiste vestluste käigus avaldas mõnikord mõtet, et talle piisab kui ta elab 80-aasta vanuseks!?

Muuhulgas oli Manfred enne emeriteerumist Kieli Rakendusülikoolis pikki aastakümneid ka amatöörpiloot (sertifikaadi kehtivuse säilivus nõudis igal aastal kindlate lennutundide sooritamist)! Neist lennutundidest ca paar tundi pühendas ta neljakohalise lennumasinaga 1991. aasta suvel (juuni lõpus) Kieli Nädala (Kieler Woche) ajal Schleswig-Holsteini Liidumaa kohal peaaegu pilvitus taevas allakirjutanule ja tema tütar Mari-Liis'ile. Oli tore ja meeldejääv sündmus-elamus!

Manfredil oli rikkalik raamatukogu, sh palju väärtuslikku erialast kui ka muud kirjandust, eriti aga väga häid ajaloo raamatuid.¹⁵ Alates allakirjutanu esimesest stažeerimisest Kielis olid Manfredi raamatukogu riivilitel ka allakirjutanu mõdmetelt suured ja kaalult rasked sõnaraamatud: Eesti-saksa ja Saksa-eesti. Neid oli Kielis ja mujal Saksamaal viibides ikka vaja kasutada ja siis ei olnud

¹⁵ Manfred'il oli ka teisi huviseid-hobiseid:

- kunst (maal ja minigraafika /sh eesti kunstnikud, näiteks Johannes Uiga, Viive Tolli/, miniskulptuur /näiteks, saksa skulptor ja graafik Heinz Janke, tema skulptuurid Manfredi koduaias ning toas/ ja -plastika jt);
- vanakraam-tarbeesemed (sh Eestist), minitehnika (sh sõjandus jm);
- loomad (kunagine belgia lambakoer Deisi, kes Manfredi loengute ajal teda rahulikult ja kannatlikult kabinetis-büroos ootas!; koduaias: pesakastid siilidele ja ca 15, valdavalt omatehtud pesakasti erinevatele lindudele);
- aiakujundus (taimed ja kivid /neid vedas ta jalgrattal paljude aastate vältel ümbruskonna loodusest koju kui sõitis ja koera jooksupäevade aeda, koos valgustuse ja voolavaringleva veega; ühe, ca võrkpalli suuruse kivi, tassis ta isegi Põhja-Norrast koju!);
- nn tugitooli sport (eeskätt jalgpall ja poks!);
- reisimine (külastas paljusid riike erinevates ilmajagudes, viimasel ajal igal aastal 2-3 reisi);
- kaminapuude tegemine!

Kõik see võttis kindlasti mitte vähe aega ja muid ressursse, aga ta tuli kõigega rahulolevalt ning rõõmsalt toime!

midagi liigset tarvis Eestisse tagasi viia ega Eestist kaasa võtta. Need ootasid mind juba ees, sest teadsin alati – tulen siia kindlasti tagasi ja mul läheb neid sõnaraamatuid siin, Saksamaal, vaja!

*Olen õnnelik meie pikaajalise, sündmuste- ja muljeterohke ning kustumatu sõpruse ja viljaka koostöö üle. Olen tänulik Manfredi (ja ka tema lähedaste) külalislahkuse ja abivalmiduse eest!
Täna kõige eest!*

M. R.